

חולין דף קי"ד

בישול חֶלֶב בחלב

מביאה הגמרא, שנחלקו רבי אמי ורבי אסי במי שבשל חֶלֶב בחלב, אחד אמר לוקה ואחד אמר אינו לוקה. ולכאורה אומרת הגמרא, שנחלקים אם איסור חל על איסור? דוחה הגמרא, שהכל מודים שאין איסור חל על איסור. ולא נחלקו שעל האכילה שלא לוקה. אלא נחלקו על הבשול, שלסובר ש'לוקה' משום שהכל איסור אחד, והסובר ש'אינו לוקה', סובר שהתורה הזכירה את אכילה בלשון בישול, לומר שאם לא חייב על אכילה לא לוקה על בישול. ויש אומרים, שאין מחלוקת שעל בישול לוקה. ונחלקו אם חייב על אכילה. הסובר שאינו לוקה, משום שאין איסור חל על איסור. והסובר שלוקה, כיון שהתורה הזכירה לשון בישול לומר שאם לוקה משום בישול לוקה גם על אכילה.

בישול חלב עם בשר שהוא אחר חולקים. מי שאמר שלוקה מדבר על בישול, מי שאמר שלא לוקה מדבר על האכילה, שאם לא התרו בו משום אכילת חלב אלא משום בשר בחלב אינו לוקה, שאיסור בשר בחלב לא חל על איסור חֶלֶב. מקשה הגמרא ממה ששנינו, המבשל במי חלב פטור. דם שבשלו בחלב, פטור. העצמות והגידים והקרנים והטלפים שבשולן בחלב, פטור. הפגול והנותר והטמא שבשולן בחלב, חייב. הרי שגם כששניהם אסורים, איסור בשר בחלב חל עליהם וכן נאמר לגבי בישול חֶלֶב בחֶלֶב. הרי שמרבוי המילה "גדי" למדים שחל על כל האיסורים? עונה הגמרא, תנא זה סבר שבכל איסורים איסור חל על איסור.

מבארת הגמרא, מה ששנינו בברייתא שהמבשל במי חלב פטור, יש מזה סיוע לריש לקיש, במה ששנינו במשנה במכשירין, מי חלב הרי הן כחלב לעניין הכשר זרעים, והמוחל הזב מזיתים, הרי הוא כשמן⁶⁹⁴. אמר ריש לקיש, לא שנו אלא להכשיר את הזרעים, אבל לענין בישול בשר

⁶⁹⁴ וחֶלֶב נקרא משקה, דכתיב (שופטים ד, יט) 'ותפתח את נאד החלב ותשקהו'. ושמן נקרא משקה, דכתיב (ישעיהו כה, ו) 'משתה שמנים'. רש"י.

בחלב, מי חלב אינו כחלב.

מנין שאיסור בב' ח נהג בשאר מיני תנו רבנן, נאמר: "בחלב אמו", אין לי אלא גדי בחלב אמו כלומר עז, בחלב פרה ורחל בהמה

מנין? אמרת קל וחומר: ומה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבשולו, פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה קל וחומר שנאסרו עמו בבשולו. ואף מהכתוב למדים כן, שנאמר שוב "בחלב אמו" לרבות כל חלב בהמה טהורה. שואלת הגמרא, וכיון שיש קל וחומר מדוע צריך פסוק? אמר רב אשי, שיש על הקל וחומר פרכא מתחילת הדין. שהרי יש חומרא באמו שהיא אסורה בשחיטה תוך שמונה ימים מה שאין כן בפרה שלא נאסרה עמו בשחיטה? לכך נאמר "בחלב אמו" לרבות כל חלב.

ומביאה הגמרא ששנינו בברייתא אחרת⁶⁹⁵,
מניין שהאיסור אינו רק "בחלב אמו" אלא

מנין שנהג ב'אחותו גדולה'
וב'אחותו קטנה'

אף 'באחותו גדולה' כלומר אחותו ממינו שכבר נתעשרה בשנה שעברה? אמרת קל וחומר: ומה אמו שראויה להכנס עמו לדיר להתעשר⁶⁹⁶ נאסרה עמו בבשול, אחותו גדולה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר, קל וחומר שנאסרה עמו בבשול? ונלמד מהכתוב "בחלב אמו". שואלת הגמרא, ומדוע נצרך הכתוב? אמר רב אשי, שיש על הקל וחומר פרכא מתחילת הדין. שהרי יש חומרא באמו שהיא אסורה בשחיטה תוך שמונה ימים מה שאין כן באחותו גדולה שלא נאסרה עמו בשחיטה? לכך נאמר "בחלב אמו" לרבות כל חלב. ומנין אף אחותו קטנה שמתעשרת עמו? עונה הגמרא, שנלמדת משניהם בבמה הצד. שואלת הגמרא, אם כן, שגם

695 בלשון ראשון פירש"י כך בשם מה ששמע: מניין שהאיסור אינו רק "בחלב אמו" אלא אף בהמה גדולה ממין אחר? אמרת קל וחומר: ומה אמו שראויה להכנס עמו לדיר להתעשר (ע"י הערה הבאה) נאסרה עמו בבשול, בהמה ממין אחר שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר, קל וחומר שנאסרה עמו בבשול. ונלמד מהכתוב "בחלב אמו". שואלת הגמרא, ומדוע נצרך הכתוב? אמר רב אשי, שיש על הקל וחומר פרכא מתחילת הדין. שהרי יש חומרא באמו שהיא אסורה בשחיטה תוך שמונה ימים מה שאין כן בפרה שלא נאסרה עמו בשחיטה? לכך נאמר "בחלב אמו" לרבות כל חלב. ומנין אף בהמה קטנה שכבשה? עונה הגמרא, שנלמדת משניהם בבמה הצד. מה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבשול, אחותו קטנה שנאסרה עמו בהרבעה – אינו דין שנאסרה עמו בבשול? מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה? אחותו גדולה תוכיח! מה לאחותו גדולה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר? אמו תוכיח, וחזר הדין. לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה, הצד השווה שבהן שהוא בשר ואסור לבשל בחלב, אף אני אביא אחותו קטנה שהוא בשר ואסור לבשל בחלב. שואלת הגמרא, והרי ניתן ללמוד את אחותו גדולה משניהם? עונה הגמרא שאין הכי נמי. ומק' רש"י שהרי עדיין איננו יודעים שאחותו קטנה אסורה? ולכן מביא את הפירוש שהבאנו בשם ר' יוסף טוב עלם ז"ל בכ"י.

696 אף על פי שכבר ילדה – עדיין היא ראויה ליכנס עמו לדיר להתעשר: דגדייה יולדת בתוך שנתה, ונכנסת עם בנה לדיר להתעשר כשעדיין לא נכנסה להתעשר, כדתניא בבכורות (דף כ:): 'גדייה שילדה שלש בנות, וכל בנותיה ילדו שלש שלש – כולן נכנסות לדיר להתעשר'. רש"י.

גדולה תלמד בבמה הצד⁶⁹⁷? עונה הגמרא שאכן בין אחותו גדולה ובין קטנה נלמדים בבמה הצד.

בישול פרה עם חלב שיצא ממנה בחייה
שואלת הגמרא, יוצא שהפסוק הראשון "בחלב אמו" בא ללמד לגוף האיסור, השני

לרבות פרה ורחל, ומה בא הפסוק השלישי ללמד? עונה הגמרא שלומדים ממנו את מה ששנינו בברייתא, נאמר: "בחלב אמו" משמע שאין לבשל את בשר הבן בחלב האם⁶⁹⁸, מניין שהיא עצמה אסורה להתשבל בחלבה שיצא ממנה בעודה חיה? אמרת קל וחומר: ומה מצינו שהתירו לשחוט שני פירות בהמה כלומר בני פרה אחת ביום אחד, נאסר לשחוט את הבן עם אמו, מקום שנאסר פרי עם פרי בבשול כלומר שאסרו את הגדי עם החלב, קל וחומר שנאסר פרי עם האם בבשול. ונלמד מהכתוב: "בחלב אמו". שואלת הגמרא, מדעו צריכים פסוק אם יש את הקל וחומר? אמר רב אחדבוי בר אמי, שיש פרכא על הקל וחומר. שכן מצינו שפרי עם פרי אסור ופרי עם אמו מותר. שכן סוס בן סוסה מן הסוס אסור בכלאיים עם אחיו שנולד מן החמור שנחשב כפרי עם פרי, ומותר פרי עם האם. דוחה הגמרא, אין משם ראיה, כיון שלא נחשב לפרי עם פרי. שכן שם האיסור לא נובע מחמת האם אלא מחמת זרע האב. ומוכח לומר כן⁶⁹⁹, שהרי לפעמים ניתן לומר להיפך, שפרי עם האם אסור, ופרי עם פרי מותר. שכן פרד שנולד מסוסה וחמור מותר עם בת שנולדה מאותה סוסה מן החמור, הרי שפרי עם פרי מותר, ואסור פרי עם האם!

אלא אמר מר בנו של רבינא, צריך גם את הפסוק, שכן ניתן לומר: עבד בן שפחה אחי משוחררת יוכיח: שאסור פרי עם פרי, ומותר פרי עם האם. כלומר, עבד בן שפחה מותר במין אמו ואסור בבת חורין. מקשה הגמרא, הרי שם האיסור נובע מחמת שלא קיבל גט שיחרור. ומוכח לומר כן, שהרי לפעמים ניתן לומר להיפך, שכן עבד בן משוחררת אחי שפחה יוכיח: שמותר פרי עם פרי ואסור פרי עם האם?

697 מאמו ופרה שלמדנו בברייתא הקודמת לאסור. רש"י.

698 עמוד ב'.

699 כלומר: משום צד אביו, שהוא חלוק. אבל גדי בחלב אמו, הכתוב קרא שניהם על שם אמן, ואפ"ה אסורם. רש"י.

אלא אמר רב אידי בר אבין, צריך גם את הפסוק, שכן ניתן לומר: כלאי זרעים, כחטים עם עדשים, שאסורים פרי עם פרי שאסור לזרוע זה עם זה, ומותר פרי עם האם שמותר לזרוע כל אחד עם 'אמו' – עם הקרקע! דוחה הגמרא, אין משם ראייה, שכן לא נאסרו אלא כשזרעם ב'אמם' כלומר בקרקע. אבל אם הניחם בכד להצניע שם לא נאסרו? אלא אמר רב אשי, צריך גם את הפסוק, שכן ניתן לומר: מה לפרי עם פרי שכן הם שני גופים, תאמר בפרי עם האם כלומר פרה עם החלב שלה שהוא שכן גוף אחד? ומסיקה הגמרא, שלכן צריכים ללמוד מהפסוק "בחלב אמו" ולא ניתן ללמוד בקל וחומר.

המקור שבב"ח אסור באכילה
ובהנאה

אמר רב אשי, מנין לבשר בחלב שאסור באכילה? שנאמר: "לא תאכל כל תועבה" כל שאסרתי לך לתעבו ולהתרחק ממנו, הרי הוא בבל תאכל⁷⁰⁰. ואין לי אלא באכילה, בהנאה מנין? זה כפי שאמר רבי אבהו בשם רבי אלעזר, כל מקום שנאמר "לא יאכל" "לא תאכל" "לא תאכלו" אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע. שכן באיסור נבילה אף על פי שכתב לך "לא תאכל", הוצרך לפרש בה היתר הנאה: לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה. הרי שבכל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה, במשמע איסור הנאה מ'לא תאכל'. ששנינו בברייתא, נאמר: "לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי", רבי מאיר דורש מהפסוק שהתירה התורה בין למכור ובין לתת במתנה בין לנכרי בין לגר תושב⁷⁰¹. ואף שבפסוק כתוב רק למכור לגוי ולתת לגר, דורשים "לגר וכו' תתננה ואכלה או מכר", שמותר גם לתת וגם למכור לגר. וכן לנכרי דורשים "תתננה ואכלה, או מכר לנכרי", שמותר גם למכור וגם לתת. רבי יהודה חולק ואומר שמה שהתירה התורה, לגר תושב רק במתנה, ולנכרי רק במכירה, אבל בחנם אסור ליתן לו שום מתנה. וטעמו, כיון שכתוב "או", מלמדנו שרק מה שכתוב הוא מה שמותר. ורבי מאיר אומר, שהתורה כתבה "או",

700 בכל עניינין שהוא, בין שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה – כגון על ידי קטן או על ידי עובד כוכבים; מאחר שתיעבתי לך – אסור; והאי 'הרי תיעבתי לך' – להתרחק מבשולו: שלא לבשלם יחד. רש"י.

701 גר תושב שקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח, ונבילה מותרת לו, ואתה מצווה להחיותו, דכתיב בגר ותושב (ויקרא כה, לה) 'וחי עמך'. רש"י ע"ז דף כ'.

ללמדנו שנתינה לגר קודמת למכירה לנכרי. ורבי יהודה אומר שדבר זה נלמד מסברא, מכיון שיש מצווה להחיות את הגר תושב.

